

Ключевые слова: педагогические технологии, инновационная педагогическая деятельность учителя, учебно-воспитательный процесс, мировоззрение, общество, образование, культура.

Matveeva N.O.

THE PECULARITIES OF FORMING TEACHER'S INNOVATIVE CULTURE

In the article we investigate the peculiarities of the formation the innovation of culture teacher and readiness to use interactive technologies in Hair professional activity. The author specifies the role of teacher in the functioning and development of the society.

Key words: pedagogical technologies, innovational and pedagogical activity of the teacher, the process of education and upbringing, world outlook, society, education, culture.

УДК 378.147:371.1:8

Нагрибельна І.А.

САМОСТІЙНА РОБОТА НАД ЕЛЕМЕНТАМИ СТИЛІСТИКИ У ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У статті репрезентовано методика роботи вчителя початкової школи над текстами наукового стилю. Увага акцентується на самостійному опрацюванні даного матеріалу майбутніми вчителями початкової школи в контексті їх підготовки до уроків рідної мови.

Ключові слова: самостійна робота, науковий текст, стилістика, лінгводидактика.

Постановка проблеми. Реалізація вимог модульно-розвивального навчання потребує докорінної перебудови не тільки соціальної позиції викладача, учителя й учня, а й переорієнтації складових освітньої системи: завдання, змісту, форми, методів, технологій, спрямованих на позитивний кінцевий результат. За нових умов підготовки фахівця початкової школи з курсу “Методика навчання української мови” серйозна увага приділяється модулю самостійної роботи, який передбачає опрацювання певної частини програмного матеріалу самостійно.

Таким чином, спираючись на основні положення Болонської декларації, виокремлюється певна специфіка в системі організації навчання у вищих навчальних закладах освіти. Вона полягає в тому, що переміщується акцент із процесу викладання на процес навчання майбутніх фахівців; збільшується час для позааудиторної самостійної роботи за рахунок зменшення аудиторної.

Ураховуючи означений фактор у підготовці майбутніх учителів початкової школи, слід відзначити зростаючу значущість самостійної роботи у вивченні курсу “Методика навчання української мови”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, пов’язаних із проблемою самостійної роботи як складової професійно-методичної підготовки майбутніх фахівців початкової школи, дозволив констатувати наявність наукового інтересу до означеного питання. У різні часи у своїх працях дану проблему порушували такі вчені: А.Богуш (2002 р.) [1]; В.Гецов (1984 р.) [3]; Т.Донченко (1984 р.) [4]; Н.Кічук (1991 р.) [5]; О.Мороз, В.Сластьонін, Н.Філіпенко (1997 р.); М.Пентиліук (2003 р.); П.Підкасистий (2002 р.). В аналізованих працях висвітлено науковий погляд на самостійну роботу студентів як на ефективний засіб розвитку педагогічної майстерності та професійної підготовки майбутніх учителів.

Здійснений аналіз науково-методичної літератури дає підстави говорити про те, що оволодіння технологією сучасного уроку української мови можливе і за умови самопідготовки майбутніх учителів початкових класів.

Мета статті полягає в аналізі самостійного опрацювання майбутніми вчителями початкової школи методики вивчення елементів стилістики (на прикладі вивчення наукового тексту в молодших класах).

Проблема самостійного опрацювання означеної теми майбутніми вчителями початкової школи вимагає формування творчого вчителя, який навчив би дітей складати текст наукового стилю, співвідносити його з відповідними типами, урахувавши мовні особливості наукового тексту.

Правильний вибір форми роботи сприяє активізації творчого мислення студентів, розвиває їх дослідницькі вміння. Наприклад, під час самостійного опрацювання методики роботи над елементами лексики студент має усвідомити основні теоретичні положення стилістики тексту. Так, перш, ніж ознайомити учнів зі специфікою наукового тексту учитель повинен актуалізувати знання школярів про особливості стилів мовлення. З цією метою студенти мають підготувати текстовий матеріал для порівняльного аналізу.

Наприклад: Порівняйте два тексти. Що в них спільного, а що відмінного? Зробіть висновок. На основі двох текстів побудуйте текст-опис на тему “Дуб”.

I. Прокинулися велетні-дуби. Зашуміли своїм гіллям. Прохолодно! Краплинки осінньої роси виграють на їхньому листі. Жовтогаряча чарівниця вступає у свої права, розфарбовуючи красенів з величезними кострубатими руками у різноманітні кольори.

II. Дуб – рід листопадних або вічнозелених дерев, зрідка кущів родини букових. Деревина має високу міцність, твердість. Дуб використовується в кораблебудуванні, на підводних спорудах.

Під час самостійного опрацювання методики роботи над текстами наукового стилю студенти мають усвідомити той факт, що визначення учнями ознак наукового стилю можливе за умови систематичної практичної роботи. Тому студентам необхідно поставити завдання самостійно підготувати завдання, спрямовані на вдосконалення вмінь учнів початкової школи працювати над науковим текстом.

На основі зіставлення, порівняння, аналізу діти вчаться розпізнавати стилі мовлення, добирати мовні засоби для передачі своїх думок відповідно до того чи іншого стилю. З огляду на це доцільно використовувати конкретні приклади, які допоможуть учням усвідомити особливості різноманітних стилів мовлення.

1) Емоційно-образне мовлення (художній стиль).

Недаремно місяць зветься жовтнем: золото розлите по лісах, парках і вулицях. Яскраво світить сонце, в небі така блакить, що очей не одірвати, і на цьому фоні жовте листя і темно-коричневі стовбури дерев. Хочеться помовчати, вбираючи в себе красу природи, з’являється якась задумливість, споглядальність (Є. Чак).

2) Науковий стиль (уривок із книги).

Альбатроси – вічні мандрівники, які здійснюють подорожі навколо земної кулі. Лише на час виведення пташенят вони повертаються на свої острови в морях Південної півкулі. Живуть ці птахи парами. Живляться рибою, морськими ракоподібними, а деякі й кальмарами.

У повітрі вони проводять більшу частину життя. Розмах крил сягає 3-4 метрів. Альбатроси можуть літати зі швидкістю 20 км. за годину кілька дів підряд. Однак без вітру їм літати важко. Корм розшукують, літаючи над бурхливим морем. Альбатроси в штіль над морем – невдовзі настане вітряна погода (Заянчковський).

3) Ділове мовлення (відповідь учня).

Слова “красивий” і “краса” відносяться до різних частин мови. Щоб переконатись у цьому, я зіставив запитання, на які відповідає кожне зі слів. Слово “красивий” відповідає на запитання “який?”, а “краса” – на запитання “що?”. Склавши речення з цими словами, я визначив, якими членами речення вони виступають: Нас приваблює красивий осінній ліс. Краса осіннього лісу сповнена веселкового розмаїття фарб.

У першому реченні слово “красивий” відповідає на запитання “який?” і пов’язане зі словом “ліс”, виступає в реченні другорядним членом. У другому реченні слово “краса”

відповідає на запитання “що?”, виступає головним членом речення і пов’язане зі словом “сповнена”.

Я зробив висновок, що слово “красивий” – прикметник, а слово “краса” – іменник.

Зразки ділового, наукового та художнього стилю можна аналізувати і на уроках читання, оскільки тексти, вміщені в підручниках, багаті стильовими різновидностями. Вірші, оповідання, описи є зразками художнього стилю, науково-пізнавальні статті – прикладом наукового стилю.

Із науковим стилем діти зустрічаються і на уроках природничо-математичного циклу. Бесіди за прочитаним, на основі спостережень, перекази на уроках читання та інших уроках дають учням практичні вміння у використанні різноманітних стилістичних ресурсів мови.

На уроках української мови доцільно опрацьовувати функціональні стилі через з’ясування завдань кожного стилю, зокрема, добір і аналіз текстів із визначенням найхарактерніших мовних засобів, залучення учнів до самостійного складання текстів певного стилю і призначення. Щоб ефективно донести до свідомості дітей поняття про стилістичну диференціацію рідної мови, доцільно використати таблицю “Про одне й те саме по-різному”. Зміст таблиці має бути доступним, зрозумілим, цікавим і близьким життєвому досвіду дітей. Наприклад, вчитель звертається до класу:

– Уявімо собі, що “**ми ведемо мову про школу**”. Прочитайте оголошення:

Оголошення

Свято відкриття нової школи відбудеться 31 серпня о 10 годині. На урочини запрошуються учні, вчителі, батьки, будівельники і всі бажаючі.

Дирекція.

– А ось як написав про школу поет:

Я люблю рум’яну осінь,
Над садами чисту просинь,
Молотарки спів у полі,
Перший дзвоник в нашій школі,
Що нас кличе, мов зоря,
До книжок, до букваря.
Я нарву найкращих квіток,
Купчаків, жоржин, леліток,
Принесу з рососою в клас,
Де стрічає вчитель нас...

(М. Стельмах).

Поняття “школа” в енциклопедії визначено так: “Школа – навчально-виховний заклад для навчання і виховання дітей, молоді та дорослих. Вона відіграє велику роль у розвитку суспільства, в житті окремих людей, прилучаючи нові покоління до духовної культури, озброюючи учнів необхідними знаннями, вміннями і навичками”.

У процесі бесіди вчителя з класом учні зроблять висновок, що в усіх трьох випадках йдеться про школу. Перший текст написаний у діловому стилі. Другий текст належить до художнього, а третій – до наукового стилів.

У першому тексті конкретно й стисло повідомляється про предмет, у другому – живописно змальовано предмет, а в третьому – чітко перелічено основні ознаки предмета. Спільною рисою усіх трьох текстів є те, що в них йдеться про школу. Тексти відрізняються метою висловлювання. Перший подає точні відомості про початок свята усім, хто прочитає оголошення. Другий текст висловлює думку автора про школу, розкриває його почуття до вчителя, і робить це так живописно, що ми уявляємо фарби осені, чуємо її звуки, бачимо картину свята “Першого дзвоника”. Разом з автором милуємося крапинками роси, мов намистом, і переймаємося радістю від пізнання чогось нового.

Порівняльний аналіз наведених текстів допоможе зробити висновок про те, що, залежно від мети та умов спілкування, про одне й те саме явище, подію, предмет можна сказати по-різному завдяки мовним засобам.

Репрезентований підхід до самостійного навчання майбутніх учителів початкових класів в аспекті роботи над науковим текстом на уроках української мови підтверджує новий погляд на вдосконалення мовно-мовленнєвої і методичної підготовки вчителя, з одного боку, і мовленнєвого розвитку молодших школярів, з другого.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок.

У результаті аналізу самостійної роботи майбутніх учителів початкової школи над елементами стилістики як складової їх професійно-методичної підготовки було з'ясовано, що подібні форми самопідготовки студентів сприяють формуванню їх навчальної мотивації.

Якісна підготовка майбутнього фахівця початкової школи до роботи на уроках української мови виходить на рівень базової професійної компетентності, тому ефективна самопідготовка студента сприяє формуванню індивідуального стилю педагогічної діяльності.

Порушене питання не вичерпує всіх аспектів аналізованої проблеми, а є одним із перспективних напрямів дослідження значущості самостійної роботи в контексті підготовки майбутніх учителів початкових класів з лінгвістичних дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богуш А.М. Підготовка студентів до здійснення наступності і спадкоємності дошкільної і початкової ланок у системі неперервної освіти // Наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2002. – Вип.19: Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – С.4–7.
2. Бондар В. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. – К., 1996.
3. Гецов В. Работа с книгой: рациональные приемы. – М., 1984.
4. Донченко Т.К. Самостоятельная работа студентов по методике преподавания русского языка. В сб. Пути улучшения подготовки учителей русского языка. – К., 1984. – С.158-162.
5. Кічук Н.В. Формування творчої особистості вчителя. – К., 1991.

Нагрибельная И.А.

САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА НАД ЭЛЕМЕНТАМИ СТИЛИСТИКИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

В статье рассматривается методика работы учителя начальной школы над текстами научного стиля. Внимание акцентируется на самостоятельном изучении данного материала будущими учителями начальной школы в контексте их подготовки к урокам родного языка.

Ключевые слова: самостоятельная работа, научный текст, стилистика, лингводидактика.

Nagribelna I.A.

INDEPENDENT WORK ON STYLISTIC ELEMENTS IN PROFESSIONAL AND METHODOLOGICAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHERS

The article represents the methods of primary school teacher on the scientific texts. The attention is paid to the future teacher's independent work on this material in context of their preparation for the native language lessons.

Key words: independent work, scientific text, stylistics, lingvodidactics.